

เพื่อเผยแพร่ทันที

กระบวนการติดตามสถานการณ์แม่น้ำโขงเผยแพร่รายงานการสังเกตการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับผลกระทบจาก
เขื่อน

นครหลวงเวียงจันทน์, สปป.ลาว, 22 สิงหาคม 2565 - การค้นพบเบื้องต้นตามรายงานของคณะกรรมการแม่น้ำโขง (MRC) ที่เผยแพร่เมื่อสัปดาห์ที่แล้ว พบว่า โครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำสองโครงการตามแนวแม่น้ำที่สำคัญที่สุดของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่งผลกระทบต่อการใช้ของน้ำ ตะกอน และการประมงที่สามารถวัดผลได้ แต่ยังเป็นผลกระทบในระดับปานกลาง

ด้วยข้อมูลการติดตามตรวจสอบเป็นระยะเวลาประมาณหนึ่งปี ซึ่งนับว่ายังเร็วเกินไปในกระบวนการหาข้อสรุปโดยทีมตรวจสอบที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากหลายชาติร่วมกัน ภายใต้โครงการร่วมติดตามตรวจสอบสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการแม่น้ำโขง (MRC-Joint Environmental Monitoring (JEM)) ซึ่งริเริ่มวิธีการต้นแบบในการติดตามตรวจสอบสิ่งแวดล้อมที่ดำเนินการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดสำคัญ 5 ประการเกี่ยวกับสถานภาพของแม่น้ำโขง ได้แก่ อุทกวิทยา ตะกอน คุณภาพน้ำ นิเวศวิทยาทางน้ำ และการประมง

โดยการทดสอบนี้ได้ดำเนินการกับโครงการไฟฟ้าพลังน้ำที่ค่อนข้างใหม่สองโครงการ ได้แก่ โครงการเขื่อนดอนสะโฮงและเขื่อนไซยะบุรี คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขงมีเป้าหมายที่จะสร้างวิธีการและมาตรฐานการติดตามตรวจสอบที่ผู้ประกอบการโครงการไฟฟ้าเขื่อนพลังน้ำทั้งหมดในแม่น้ำโขงสายหลักจะนำไปปฏิบัติตามในอนาคต

ในบรรดาการค้นพบที่สำคัญที่สุดนั้น ทีมตรวจสอบสังเกตพบว่าการไหลของแม่น้ำโขงโดยรวมไม่เปลี่ยนแปลง สุขภาพทางนิเวศวิทยาของแม่น้ำของเขื่อนทั้งสองโครงการพบว่าอยู่ในเกณฑ์ “ดี” ในบริเวณเขื่อนต้นน้ำ และอยู่ในเกณฑ์ “ปานกลาง” ภายในพื้นที่กักเก็บเขื่อนและด้านปลายน้ำท้ายเขื่อน ส่วนคุณภาพน้ำยังคง “อยู่ในเกณฑ์ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์” นอกจากนี้ภายในบริเวณพื้นที่กักเก็บไม่พบหลักฐานการแบ่งชั้นของน้ำ (stratification) ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำและการประมง ทั้งนี้ เมื่อน้ำไหลผ่านเขื่อนพบว่า “มีหลักฐานการเปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำด้านท้ายน้ำเพียงเล็กน้อย”

ผลการติดตามยังตรวจพบความผันผวนของระดับน้ำในแต่ละวันที่ด้านท้ายน้ำของโครงการเขื่อนไซยะบุรีใน สปป. ลาว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์นี้ไม่ได้เกิดขึ้นที่ด้านท้ายน้ำของโครงการเขื่อนดอนสะโฮง ทีมตรวจสอบยังสังเกตเห็นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มต้นในปี 2561 คือ การลดลงของความเข้มข้นและปริมาณตะกอนซึ่งส่งผลกระทบต่อพืชน้ำตามธรรมชาติและเสถียรภาพริมฝั่งแม่น้ำ ทว่าการลดลงนี้ “อาจเกิดจากการดักตะกอนโดยโครงการไฟฟ้าพลังน้ำที่ตั้งอยู่ในลำน้ำสาขาและแม่น้ำโขงสายหลัก”

ประการสุดท้าย ทีมตรวจสอบได้สังเกตพบการเปลี่ยนแปลงของความหลากหลายของชนิดปลาในบริเวณต้นน้ำของโครงการเขื่อนไซยะบุรี โดยมีเสถียรภาพบางส่วนตั้งแต่ปี 2560 ถึง 2562 และมีเสถียรภาพลดลงในปี 2563 ทั้งนี้พื้นที่บริเวณด้านท้ายน้ำของอ่างเก็บน้ำยังคงมีความหลากหลายของชนิดปลาสูง ในทางกลับกัน การประมงค่อนข้างคงที่โดยมีมูลค่าสูงในปี 2560 ลดลงในปี 2561-2562 และสูงขึ้นอีกครั้งในปี 2563 อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่โครงการเขื่อนดอนสะโฮง

ทีมตรวจสอบพบข้อค้นพบที่น่าสงสัยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา คือ จำนวนปลาที่จับได้ลดลงในบริเวณภาคเหนือของกัมพูชา แต่กลับเพิ่มขึ้นทันทีที่บริเวณท้ายน้ำของเขื่อน

การค้นพบที่กล่าวมาข้างต้นนี้มาจากวงจรการติดตามวงจรเดียว ซึ่งทีมตรวจสอบได้แนะนำให้ติดตามในช่วง 2-3 ปีข้างหน้า เพื่อหา "ข้อสรุปที่ชัดเจน" เกี่ยวกับผลกระทบของการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำและแรงกดดันอื่นๆ จากมนุษย์

“เราต้องเข้าใจความท้าทายที่เรากำลังประสบ และระบุวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการวัดผล” ดร.อานุลัก กิตติคุณ หัวหน้าเจ้าหน้าที่บริหารของสำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขงกล่าว “ในขณะที่รายงานฉบับนี้ให้ความกระจ่างเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ แต่ก็ยังเร็วเกินไปที่จะระบุผลกระทบทุกประการที่มาจากเขื่อน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการพัฒนาอื่น ๆ ก็เป็นปัจจัยเช่นกัน”

โดยรวมแล้ว รายงานการติดตามตรวจสอบสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขงเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามในวงกว้างของคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขงซึ่งเป็นตัวแทนของประเทศสมาชิก ได้แก่ กัมพูชา สปป.ลาว ไทย และเวียดนาม เพื่อ [สร้างสมดุล](#): ระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของไฟฟ้าพลังน้ำ ผลกระทบของอุตสาหกรรม ไม่เพียงแต่ต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่รวมถึงครอบครัวประมงและเกษตรกรหลายล้านคนที่พึ่งพาแม่น้ำโขงในการดำรงชีวิต

สำหรับการดำเนินงาน [โครงการนำร่องการติดตามตรวจสอบสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง](#) ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐบาลเยอรมันนั้น ทีมตรวจสอบได้ทดสอบวิธีการและมาตรฐานการติดตามตรวจสอบของพวกเขาเป็นเวลาประมาณหนึ่งปี แต่ภายหลังจากการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้เกิดความล่าช้าอย่างมาก ทั้งนี้ รายงานการติดตามตรวจสอบจะเป็นพื้นฐานสำหรับทั้งนโยบายและกิจกรรมการติดตามในอนาคต ในรายงานระบุว่า ข้อมูลจากการติดตามตรวจสอบสามารถช่วยกำหนดโครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในอนาคตเกี่ยวกับ “การกำหนดที่ตั้งและการออกแบบ การคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ และการพัฒนา การประยุกต์ใช้และการประเมินมาตรการบรรเทาผลกระทบและการจัดการ” นอกจากนี้ยังสามารถให้ “พื้นฐานสำหรับการอภิปรายเชิงสร้างสรรค์” ระหว่างชุมชนริมน้ำและประเทศภาคีสมาชิกของคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง

ในบรรดาข้อเสนอแนะจำนวนมากต่อคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง ประเทศสมาชิก และผู้ดำเนินการโครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ รายงานดังกล่าวแนะนำว่า เพื่อลดผลกระทบต่ออุทกวิทยา ตะกอน และการประมง ควรร่วมกันกำหนด “เป้าหมายหรือจำกัดอัตราการเปลี่ยนแปลงระดับน้ำ” ในแม่น้ำโขงสายหลัก ใช้ระบบแจ้งเตือนการสื่อสารส่วนกลาง ร่วมกันดำเนินการบริหารจัดการประตูระบายตะกอน และในกรณีของโครงการเขื่อนดอนสะโฮง ให้ดำเนินการเพิ่มความลึกบริเวณทางเข้าช่องปลาผ่านและปรับปรุงทางปลาผ่าน

สำหรับโครงการในอนาคต รายงานเรียกร้องให้มี “การตรวจสอบคุณภาพน้ำอย่างเป็นระบบในทุกขั้นตอนของการก่อสร้างและการดำเนินงานของโครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ เพื่อให้สามารถดำเนินการที่เหมาะสมได้หากสภาพน้ำมีคุณภาพต่ำเกิดขึ้น”

คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขงอยู่ระหว่างการพัฒนาหรือถึงวิธีการบูรณาการการติดตามตรวจสอบสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง (JEM) เข้ากับเครือข่ายการติดตามตรวจสอบแม่น้ำใหม่ เพื่อให้แน่ใจว่ามีการติดตาม การรายงาน และการจัดการแบบปรับตัวในระยะยาว ซึ่งมีความสำคัญต่อการปกป้องแม่น้ำโขง

บันทึกบรรณาธิการ:

คณะกรรมการแม่น้ำโขงเป็นองค์กรระหว่างหน่วยงานรัฐบาลซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 2538 เพื่อการเจรจาและความร่วมมือในระดับภูมิภาคพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง โดยถูกก่อตั้งขึ้นจากข้อตกลงแม่น้ำโขงระหว่าง กัมพูชา สปป.ลาว ประเทศไทย และเวียดนาม องค์กรดังกล่าวเป็นเวทีระดับภูมิภาคในการเจรจาต่อรองด้านทรัพยากรน้ำ และเป็นศูนย์กลางข้อมูล องค์กรความรู้ในด้านการพัฒนา การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนของภูมิภาค

สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม โปรดติดต่อ:

Mr Sopheak Meas, ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง

อีเมล : sopheak@mrcmekong.org

โทรศัพท์มือถือ: +856 20 92479737